

“Я не магла нават марыць пра такую прафесію...”

Інтэрв'ю з трэнерам Галінай Верамейчык

кароткая даведка

ГАЛІНА ВЕРАМЕЙЧЫК

1982–1987 г. — Ленінградскі горны інстытут імя Пляханова, спецыяльнасць — “прыкладная геадэзія”.

2001–2005 — аспірантура ДУА “Рэспубліканскі інстытут вышэйшай школы”, спецыяльнасць — “Агульная педагогіка. Гісторыя педагогікі”.

Сфера інтарэсаў: адукацыя дарослых, нефармальна адукацыя і адукацыя на працягу ўсяго жыцця; развіццё грамадзянскіх ініцыятыв і недзяржаўнага сектару адукацыі дарослых.

Публікацыі: з’яўляецца аўтарам каля 20 артыкулаў, прысвечаных пытанням адукацыі дарослых і нефармальнай адукацыі, дзейнасці “трэцяга сектару”. Сярод іншага была суаўтарам кніг “Образование взрослых: опыт Германии для Беларуси” (Мн., 2004), “Развитие сообществ: пособие для консультантов и организаторов” (Мн., 2003), “Клуб устойчивого развития: в помощь лидеру” (Мн., 2005), “Путь к успеху” Ч.1. і Ч.2. (Мн., 1999, 2000).

Старшыня Савета МГА “Адукацыя без межаў”.

Спецыяліст па маркетынгу Мінскага міжнароднага адукацыйнага цэнтра імя Іаханеса Пау.

? Галіна, трэнерская дзейнасць у тваім жыцці — гэта выпадковасць ці заканамернасць?

Даволі складана адказаць на такое пытанне, бо не заўсёды чалавек у стане ўсвядоміць, што ў яго жыцці з’яўляецца выпадковым, а што — заканамерным. З аднаго боку, для чалавека, які ў свой час свядома не захацеў пайсці па шляхах маці — настаўніцы і атрымаў тэхнічную адукацыю, трэнерская дзейнасць — як мінімум не зусім чаканы паварот у жыцці. Але так выглядае толькі звонку. Важным ў адказе на гэтае пытанне з’яўляюцца тагачасныя ўмовы і асабістыя матывы. Пасля сканчэння школы я проста не магла ўявіць сябе настаўніцай, паколькі арганізацыя школы на той момант была для мяне занадта жорсткай. І на розных этапах школьнага жыцця я спрабавала “пратэставаць”, спрачаючыся з настаўнікамі, прапануючы свае падыходы альбо нават прагульваючы ўрок і г.д.

Акрамя таго трэба дадаць, што ў мяне фактычна не было выбару. Г.зн. я не магла нават марыць пра такую прафесію! Па-першае, з-за таго, што пра адукацыю дарослых нічога не ведала. Па-другое, такой спецыялізацыі не існавала. (Трэба адзначыць, што не існуе і да сёння. Пры тым, што шмат у якіх краінах свету ўжо існуюць і кафедры андрагогікі і магчымасці набыць вышэйшую адукацыю па такой спецыяльнасці альбо дадатковую спецыялізацыю, альбо скончыць магістратуру!)

Таму ў мяне не заставалася іншага выйсця, як выбраць будучую прафесію па прынцыпу адмаўлення. Я перагледзела ўсе “прэстыжныя” прафесіі. Чаму не хацела быць педагогам — растлумачыла вышэй. Таксама не захацела пайсці ў медыцынскі, бо перш за ўсё ў мяне ніяк не атрымлівалася ўявіць чалавека як істоту біялагічную, разабраць яго альбо яе на органы і г.д. Гандлёвую спецыялізацыю прыйшлося таксама выкрэсліць — зусім не супадала с філасофска-жыццёвымі поглядамі нашай сям’і.

Праўду кажучы, была ў мяне на той час мара — пайсці вучыцца ў інстытут замежных моваў. Я нават на завочны падрыхтоўчы курс пайшла. Але пасля таго як высветліла, што жанчын без блату дапускаюць толькі на педагогічны факультэт, а на перакладчыцкі не бяруць, бо чамусьці яны не блэганадзейныя, то адразу кінула!

Таму, як бачыш, выбару ў мяне было не шмат. Падалася ў тэхнічную сферу. А паколькі паходзіла з горада беларускіх шахцёраў — выбрала такі экзатычны горны інстытут.

Дадатковым матывам да выбару прафесіі таксама была яе “незаідэалагізаванасць”. Пагадзіся, даволі складана напоўніць ідэалагічным зместам вынікі тапаграфічных вымярэнняў!

Потым разбурэнне СССР і прывычнага ладу жыцця, выпадкова трапляю ў трэці сектар, праз нейкі час — першы ўдзел у трэнінгавай праграме і як вынік — шок і захапленне гэтай формай. Пасля некалькіх год самаадукацыі, паспяховых і не вельмі спробаў распрацоўкі і правядзення трэнінгавых праграм з'яўляецца інтарэс да сістэмы адукацыі дарослых цалкам. Вынікам гэтага стала аспірантура па спецыяльнасці “Агульная педагогіка. Гісторыя педагогікі” і больш-менш рэгулярная трэнерская дзейнасць...

Для цябе трэнерства — гэта праца/ прафесія/ спецыяльнасць ці хутчэй хобі?

Хутчэй прафесія. Хаця патрэбна дадаць, што я не вельмі люблю тэрмін “трэнер” і “трэнерства” як азначэнне той дзейнасці, якой я займаюся. Паколькі ўспрымаю яго альбо як кальку з англійскай мовы, альбо як адзін з найбольш распаўсюджаных падыходаў — дзейнасць у сферы псіхалагічных трэнінгаў.

Для азначэння сённяшняй дзейнасці мне больш падабаецца выкарыстоўваць тэрмін “андрагог” — адукатар, які працуе з дарослымі. Мне падаецца, што фармат розных навучальных праграм, якія мы праводзім, не заўсёды з'яўляецца чыста трэнінгавым, да таго ж я не заўсёды займаю толькі трэнерскую пазіцыю. У апошнія часы даволі часта даводзіцца быць менеджэрам альбо адміністратарам, але ўсё ж такі праграм адукацыйных.

Што падштурхнула цябе стаць трэнэрам?

Найперш захапленне — аказалася, што адукацыйныя праграмы могуць быць значна больш набліжанымі да ўдзельнікаў, цікавымі, удзел у такіх праграмах можа прынесці столькі задавальнення!

Па-другое — для мяне гэта магчымасць творчага самавыражэння і спосаб пастаяннага самаразвіцця і самаадукацыі. Дарэчы, гэта вельмі вядомы паўжарт, які, тым не менш, пацвярджаецца вынікамі даследаванняў: “Калі хочаш што-небудзь засвоіць — пачні гэта выкладаць”.

Па-трэцяе, я разглядаю трэнерскую дзейнасць як адну з варыяцый асветніцкай і андрагагічнай дзейнасці. Як спецыфічную прафесійную дзейнасць, без якой існаванне адукацыі дарослых як самастойнай часткі агульнаадукацыйнай сістэмы адукацыі не можа дасягнуць высокага ўзроўню развіцця. І адпаведна магчымасці задавальнення патрэбаў дарослых людзей у абнаўленні альбо набывацці ведаў будучы мець больш абмежаваны характар.

І нарэшце, адукацыя і асвета заўсёды з'яўляліся адначасова перадумовамі і інструментамі развіцця грамадства. І паколькі ўся дзейнасць у межах трэцяга сектара арыентавана на падтрымку развіцця, то адукацыйныя праграмы арганічна становяцца часткай дзейнасці значнай колькасці грамадскіх арганізацый.

Але найбольш моцным імпульсам для мяне было пераасэнсаванне асабістага ўдзелу ў рознага кшталту праграмах неформальнай адукацыі, а таксама досвед працы ў трэцім сектары і таго, што гэты досвед даў асабіста мне для ўласнага развіцця. Непаўторнасць і інавацыйнасць праграм і праектаў ствараюць падставы для таго, каб разглядаць кожную грамадскую арганізацыю як вельмі добрае навучальнае асяроддзе. Супрацоўніцтва з вельмі рознымі структурамі дазваляе сустракаць вялікую коль-

касць цікавых людзей. Заангажаванасць ў міжнародныя праграмы — вымушае вывучаць замежныя мовы і г.д.

У выніку больш за дзесяць гадоў працы ў грамадскіх арганізацыях на майм асабістым адукацыйным рахунку ў дадатак да значнага пашырэння кругагляду і спецыфічных трэнерскіх кампетэнтнасцяў сёння

- веда і ўменні ў галіне менеджменту і кансалтыngu,
- добрыя навыкі працы з кампутарам,
- тры замежныя мовы.

І ні аднаго дадатковага фармальнага дыплама!

Чым, на тваю думку, трэнер адрозніваецца ад школьнага настаўніка і выкладчыка вышэйшай школы?

Адрозненне шмат і іх можна знайсці як ў падыходах да арганізацыі навучальнага працэсу, да ўспрыняцця ўдзельніка, у падыходах да фармулёўкі мэтай і выпрацоўкі праграмы, зразумела, выбару метадаў, так і ў рамкавых умовах, у якіх ажыццяўляецца дзейнасць большасці практыкуючых трэнэраў.

Настаўнікі і выкладчыкі існуюць у межах т. зв. фармальнай сістэмы адукацыі, дзе значная частка поля дзейнасці адукатара задана кімсьці іншым. І, адпаведна, адступленні ад зместу, графіку, метадычных рэкамендацый і г.д. магчымы вельмі ў нязначных памерах.

У той жа час, трэнер, нават працуючы на замову, мае шырокую прастору для творчага падыходу да фармавання і напавунення праграмы, выбару метадаў, матэрыялаў і г.д.

Але найбольш важным адрозненнем для мяне з'яўляецца пазіцыя і стыль ўзаемаадносінаў з удзельнікамі. У неформальнай адукацыі для мяне на першы план выходзіць задача матывацыі і падтрымкі ўдзельнікаў на іх адукацыйным шляху. Бо ўсё ж такі я разглядаю большасць нашых мерапрыемстваў як “адукацыйныя выспы”, наведваюшы якія ўдзельнікі змогуць умацаваць сваю матывацыю і ўдакладніць траекторыю асабістага навучальнага праекта, які можа і павінен доўжыцца ўсё жыццё.

Назаві, калі ласка, з твайго пункта гледжання, галоўныя якасці добрага трэнэра.

Не ведаю, ці будуць гэтыя якасці характэрнымі:

- гуманнасць і чалавечнасць — я не магу ахвяраваць асобу ўдзельнікаў дзеля дасягнення мэтай навучання;
- гатоўнасць да супрацоўніцтва — паколькі дасягненне максімальных вынікаў магчыма толькі ў супрацоўніцтве;
- добрая арыентацыя ў тэме (можна не быць экспертам, але, як мінімум, гэта тэма павінна быць для яго цікавай), а таксама добрая метадычная падрыхтоўка.

А яшчэ не пашкодзіць

- эмпатыя, інтарэс да людзей і развітыя камунікатыўныя і аналітычныя здольнасці, а таксама ўменні і здольнасць да кіравання групавымі працэсамі.

Што, на твой погляд, у працы трэнэра, самае цяжкае? І што самае прыемнае?

Самае цяжкае — знайсці баланс паміж асабістымі поглядамі, досведам, ведамі і свабодай творчага канструя-

ванна ведаў самімі ўдзельнікамі. Таксама вельмі цяжка бывае часам выходзіць з пазіцыі эксперта ў тых тэмах, якія з'яўляюцца для цябе важнымі.

Цяжкі феномен расставання з групамі: агульныя перажыванні, дасягненне поспеху, а потым — усё. Добры трэнер заўсёды разумее, што значную частку поспеху яму забяспечваюць удзельнікі.

Прыемнае ж у трэнерскай працы — здзіўленне. Свет поўны цікавых і прыемных людзей. Людзей, якія шукаюць сваё месца ў гэтым грамадстве і не спыняюцца ў працэсе пошуку. Гэта здзіўляе, уражвае і матывуе да далейшай працы.

Дарэчы, гэта даволі цікавы феномен трэнерскай дзейнасці — з аднаго боку, ты аддаеш шмат энергіі і эмоцый на камунікацыю з людзьмі, з другога — знаходзіш дзякуючы гэтаму новую энергію і ўмацоўваеш сваю асабістую эмацыйную сферу.

? **Ёсць вядомае выказанне Махатма Гандзі, якое гаворыць: “Ты павінен БЫЦЬ тым змяненнем, якое хочаш бачыць у свеце”. Ці можаш ты аднесці гэтыя словы да сябе і сваёй трэнерскай працы?**

Змяненне, якое хацелася б пабачыць — для мяне асабіста гэта стварэнне паўнаважнай сістэмы адукацыі дарослых у Беларусі, развіццё якой спрыяла б адпаведна дзяржаўная палітыка. Сістэмы, у межах якой будуць суіснаваць і падтрымлівацца розныя формы, дзе будзе існаваць прынцып забяспячэння доступу да навучання незалежна ад таго, ці ты жывеш у Мінску, ці ў маленькай палескай вёсачцы, незалежна ад таго, якую адукацыю ты маеш і кім працуеш.

Трэба адзначыць, што я супраць утылітарнага падыходу да адукацыі дарослых, г. зн. грамадства і дзяржава павінны клапаціцца не толькі пра тое, каб у жыхароў Беларусі была адпаведная прафесійная падрыхтоўка, але і пра тое, каб мы мелі магчымасць быць паўнаважнымі грамадзянамі. Напрыклад, яшчэ ў 19 стагоддзі, калі ў Швецыі быў створаны парламент, то ўзнікла шмат рухаў, якія патрабавалі адпаведнай адукацыі для працоўных і сялян, каб яны маглі браць удзел у выбарах і абірацца і адпаведна павінны былі быць здольнымі да працы ў парламенце. І размова тады ішла не толькі пра “банальную пісьменнасць” але і пра тое, што патрэбна прапапоўваць курсы па рыторыцы, па тым, як арганізаваць і весці дыскусію і г.д.

Безумоўна, я магу і хачу аднесці гэтыя словы да сябе і да шмат якіх маіх калег з арганізацый трэцяга сектара, што займаюцца нефармальнай адукацыяй. На маю думку, наша дзейнасць прадстаўляе сабой спецыфічную эксперыментальную пляцоўку, дзе выпрацоўваюцца магчымыя кірункі і механізмы зменаў, дзе генеруюцца ідэі і адпрацоўваюцца пэўныя мадэлі. І прыкладаў таму шмат.

? **Ці ёсць у цябе як у тренера любімыя тэмы, з якімі працуеш? Калі так, то якія і чаму менавіта яны?**

Так. Я люблю вясці заняткі па 3 тэмах:

- усё, што звязана з менеджментам грамадскіх аб'яднанняў, па двух прычынах: асабісты досвед — магу быць экспертам, і ўпэўнена, што павінны быць грамадскія арганізацыі;

- адукацыя дарослых як сістэма і від дзейнасці (розныя пытанні);
- і проста трэнінгавыя праграмы, на прыклад, па такіх тэмах, як развіццё камунікатыўных здольнасцей. Як мінімум, я ўпэўнена, што такія праграмы дазваляюць мне развіваць свае здольнасці. На жаль, апошнім часам не атрымліваецца праводзіць вельмі часта.

Ці ёсць у цябе трэнер-“аўтарытэт” — чалавек, які паўплываў на цябе як на тренера і тваю дзейнасць?

Хутчэй за ўсё ў мяне няма т. зв. адзінага аўтарытэту. Але я магу прыгадаць некалькі асобаў, якія з той ці іншай прычыны заставілі мяне пераасэнсаваць сваю дзейнасць. Найперш, мабыць, прадстаўнік расійскай кампаніі “Процесс-консалтинг” Аляксей Кузьмін. Бадай што самым на той момант цікавым матывуючым было для мяне яго выказанне, што трэнеры з дзвюма адукацыямі (тэхнічнай і гуманітарнай) маюць больш інструментаў для паспяховай працы (не трэба забываць, што ўсё ж такі я была інжынерам!). Другі вельмі цікавы прыклад звязаны з трэнеркай з Даніі — Анн-Крысцін Петэрсен. Гэтая маладая асоба значна пашырыла мае трэнерскія гарызонты, асабліва ўяўленні аб магчымых стылях камунікацыі з групай і нормах паводзінаў тренера. Напрыклад, для таго каб прыцягнуць увагу ўдзельнікаў і адарваць іх ад кампутараў (бо заняткі праходзілі ў камп'ютарнай зале), яна магла зняць боты, ускочыць на стол альбо папоўзаць па падлозе і ўкусіць удзельніка за лытку і г.д.

Ці ёсць у тваёй “трэнерскай кухні” спецыяльныя, эксклюзіўныя “ствары” ці “спецы”, без якіх ты не абыходзішся ні на адным трэнінгу ці семінары?

Не магу сказаць, што зусім не абыходжуся, але люблю наступнае: розныя творчыя метадыкі, пад час якіх удзельнікі выпрацоўваюць прадукты — напрыклад, калаж, мандалас, агульныя спевы (на жаль, выкарыстоўваем вельмі рэдка, але вымушана прызнацца: найперш з-за таго, што мне мядзведзь на вуха наступіў). Пець не ўмею, але вельмі люблю, калі іншыя спяваюць!

Калі ласка, прапануй некалькі парадаў тренерам-пачаткоўцам.

- Абірайце тэму, якая падабаецца.
- Не шкадуйце часу на знаёмства і стварэнне атмасферы.
- Не становіцеся ў пазіцыю эксперта, калі вы ім не з'яўляецеся.
- Арыентуйцеся на мэту, а не на паслядоўнасць праграмы. Можна не баяцца часам адмовіцца ад запланаванага. (Але для гэтага звычайна лепш мець прадуманы варыянт В.)
- Знайдзіце сабе добрага партнёра, з якім можна “спяваць на два галасы”. Вельмі добра, калі вы не толькі з'яўляецеся аднадумцамі, але і можаце дапаўняць адно аднаго: адзін любіць праводзіць энерджайзеры, другі — чытаць лекцыі, адзін больш здольны да распрацоўкі праграм, а другі — да яе прэзентацыі і г.д.
- І любіце людзей!

